

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ع ١٨

١٠٠٦٥٥

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد علوم سیاسی

ناسیونالیسم در ایران
(بررسی علل شکاف در ناسیونالیسم ایرانی و عوامل
شکست ناسیونالیسم دولتی)
(بین سالهای ۱۳۳۲-۱۳۵۷ ش)

احمد شمس

استاد راهنما

دکتر حمید احمدی

استاد مشاور

دکتر ابوالفضل شکوری

۱۷ / ۱ / ۱۳۸۷

اسفند ۱۳۸۶

۱۰۵۶۵۵

دستورالعمل حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی

دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاستهای پژوهشی دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد ذیل را رعایت نمایند:

ماده ۱- حقوق مادی و معنوی پایان‌نامه‌ها/ رساله‌های مصوب دانشگاه متعلق به دانشگاه است و هرگونه بهره‌برداری از آن باید با ذکر نام دانشگاه و رعایت آیین‌نامه‌ها و دستورالعملهای مصوب دانشگاه باشد.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی می‌باید به نام دانشگاه بوده و اسناد راهنما نویسنده مسئول مقاله باشند. تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با مجوز کتبی صادره از طریق حوزه پژوهشی دانشگاه و براساس آئین‌نامه‌های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی اسناد راهنما یا مجری طرح از طریق حوزه پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این دستورالعمل در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۱۳۸۴/۴/۲۵ در شورای پژوهشی دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب لازم‌الاجرا است و هرگونه تخلف از مفاد این دستورالعمل از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری خواهد بود.

اعتماد
۱۳۸۴/۱/۲۱

بسمه تعالی

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیت های علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱ در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲ در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:
«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد / رساله دکتری نگارنده در رشته علوم سیاسی است که در سال ۱۳۸۶ در دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم / جناب آقای دکتر حمید آفری، مشاوره سرکار خانم / جناب آقای دکتر ابوالفضل شکرگو مشاوره سرکار خانم / جناب آقای دکتر — از آن دفاع شده است.»

ماده ۳ به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴ در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵ دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶ اینجانب احمد شمس دانشجوی رشته علوم سیاسی مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: احمد شمس

تاریخ و امضا:

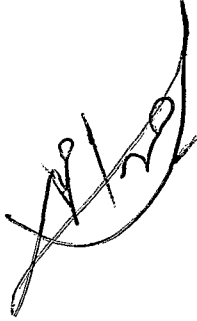
۸۷/۵/۳

تاییدیه اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

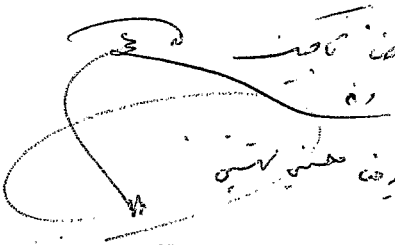
اعضای هیات داوران نسخه نهایی پایان نامه خانم آقای اسکندر شمسین تحت
عنوان نمایشنامه‌های سیمین آرمین (بررسی تحلیلی و تطبیقی نمایشنامه‌های سیمین آرمین و نمایشنامه‌های سیمین آرمین) (۱۳۳۲-۱۳۵۷) ش

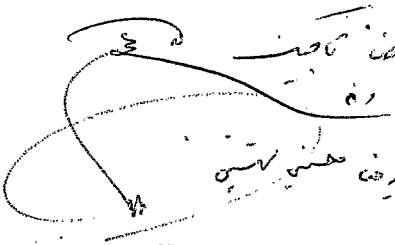
را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می‌کنند.

اعضای هیات داوران

۱- استاد راهنما دکتر

۲- استاد مشاور دکتر

۳- استاد ناظر دکتر

۴- استاد ناظر دکتر

۵- نماینده شورای تحصیلات تکمیلی دکتر

تقدیم به دوستداران میهن،

پیشکش به آنان که عشق به این ایران را با نثار جان خویش معنا بخشیدند،
و به آنان که در راه سرافرازی این سرزمین متحمل رنج ها و فداکاری های بسیار
شدند.

یادشان گرامی و راهشان پررهرو باد

سیاسگزاری

این پژوهش بی یآوری و کمک بسیاری نمی توانست صورت مکتوب به خود بگیرد .
نخست باید از دکتر حمید احمدی که راهنمای این پایان نامه بود تشکر و قدر دانی نمایم.
به ویژه باید از همسر گرامیم ، دبیر ادبیات شهرستان لارستان ، که زحمت تایپ و ویراستاری این پژوهش را به عهده داشت تشکر نمایم.
در این جا باید از اساتید محترم ، دکتر محمد رضا بهشتی و دکتر محمد رضا تاجیک که مسئولیت داوری پایان نامه را بر عهده داشتند و کلیه ی اساتید بزرگوار گروه علوم سیاسی دانشگاه تربیت مدرس که از شاگردی آنان بهره ها بردم تقدیر نمایم ، همیشه خود را مدیون آنان می دانم.
همچنین مایلم تشکر صمیمانه ی خویش را از دوستانم ، دکتر علی احمد آبادی و دکتر علی نظر منصوره به خاطر کمک و مهر بی پایانشان ابراز دارم.
بدون شک اگر این پژوهش دارای نکات برجسته ای است همه وابسته به این بزرگواران است .اما تمام کاستی های آن به عهده ی خود من می باشد.

احمد شمس ، تیرماه ۱۳۸۷

از حدود دو قرن پیش به این سو "ناسیونالیسم" همواره به عنوان نیرویی بزرگ و قابل توجه در رخداد های سیاسی - اجتماعی جهان ، حاضر بوده است.

این مهم فارغ از قضاوت ما در باره ی آن حقیقتی مسلم می نماید. ورود ناسیونالیسم به ایران نیز که اوائل با تجدد خواهی و نوسازی کشور ، عجین یافته بود ، جوهر اصلی قیام های تنباکو و انقلاب مشروطه را تشکیل می داد که اساس آن ضد استبدادی و دموکراسی خواهانه بود . ناسیونالیسم (آن هم در شکل باستان گرایانه آن) در دوره ی پهلوی اول به ایدئولوژی رسمی دولتی متمرکز و اقتدار گرا تغییر رویه داد، اما پس از آن و در جنبش ملی نفت (آن هم در شکل مردم گرایانه آن) خصوصیتی ضد استعماری و آزادی خواهانه یافت.

پژوهش حاضر گرایش های ناسیونالیستی را در دوره ای خاص (مرداد ۱۳۳۲ .- بهمن ۱۳۵۷ ش) مد نظر قرار داده است. با این فرض که در دوره ی مذکور ناسیونالیسم به دو گرایش کاملاً مجزا و در تقابل با هم ، انشعاب می یابد(ناسیونالیسم دولتی و ناسیونالیسم مردمی آزادی خواه) .

استفاده ی ابزاری رژیم شاه از ناسیونالیسم و تبدیل آن به ایدئولوژی یک رژیم اقتدارگرا و سرکوبگر ، به سقوط رژیم شاهنشاهی در ایران انجامید.

واژگان کلیدی:

ملت، ناسیونالیسم، ایدئولوژی، ایران، انقلاب مشروطه، ناسیونالیسم باستان گرا، نفت ، ناسیونالیسم دولتی، ناسیونالیسم آزادی خواه، هویت ملی ، مشروعیت

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول
۱	کلیات
	فصل دوم
۱۰	مبانی نظری ناسیونالیسم
۱۱	مقدمه
۱۱	ریشه یابی مفهوم ملت
۱۲	تعاریف نوین ملت
۱۶	سابقه و ماهیت ناسیونالیسم
۱۸	ناسیونالیسم و ماهیت حاکمیت
۱۹	ارتباط ناسیونالیسم و میهن پرستی
۲۱	نتیجه گیری
۲۳	منابع و مأخذ فصل دوم
	فصل سوم
۲۴	ناسیونالیسم در ایران
۲۵	مقدمه
۲۷	ظهور اندیشه های ناسیونالیستی در ایران
۲۸	فتحعلی آخوندزاده
۳۰	میرزا آقاخان کرمانی
۳۱	میرزا ملکم خان
۳۲	نخستین حرکت های ناسیونالیستی در ایران
۳۲	نهضت تنباکو
۳۳	انقلاب مشروطه
۳۷	نتیجه گیری فصل سوم
۳۸	منابع و مأخذ فصل سوم
	فصل چهارم
۴۰	ناسیونالیسم به مثابه یک ایدئولوژی دولت ساز

۴۱ مقدمه
۴۱ پهلوی اول (۱۳۲۰ - ۱۳۰۴)
۴۲ بخش اول: مدرن سازی و تمرکز گرایی
۴۳ بخش دوم: ناسیونالیسم ایدئولوژی رسمی
۴۹ نتیجه گیری فصل چهارم
۵۲ منابع و مآخذ فصل چهارم
 فصل پنجم
۵۳ دوره ی تنش های سیاسی ناسیونالیسم استقلال طلب
 بخش اول:
۵۴ ۱-۵ ج. دوم، اشغال ایران و تبعات آن
 بخش دوم:
۵۸ ۵-۲ شکل گیری و رشد احزاب
۵۹ ۵-۲-الف) احزاب و گروه های وابسته به بیگانه
۵۹ - فراکسیون میهن
۶۰ - حزب توده
۶۳ - فرقه دموکرات آذربایجان و حزب کومله
۶۵ ۵-۲-ب) احزاب و گروه های مذهبی
۶۵ جامعه ی مجاهدین اسلام
۶۸ گروه فدائیان اسلام
۶۹ ۵-۲-ج) احزاب و گروه های مستقل ملی
۷۰ حزب ایران
۷۱ حزب زحمت کشان
۷۲ حزب ملت ایران
 بخش سوم :
۷۳ ۵-۳ نهضت ملی ایران
۷۴ نفت و اهمیت آن در تاریخ سیاسی ایران
۷۷ شخصیت فرهمند مصدق
۸۲ رشد طبقه روشنفکر و تحصیل کرده در ایران
۸۳ رشد احساسات ملی

بخش چهارم:

۸۳ ۴-۵- نهضت ملی، تشکیل دولت و سرانجام آن
۸۵ نتیجه گیری فصل پنجم
۸۹ منابع و مآخذ فصل پنجم
	فصل ششم
۹۲ ناسیونالیسم دولتی و علت شکست آن
۹۳ دوره اول دهه تثبیت رژیم کودتا ۱۳۴۲-۱۳۳۲
۹۵ نهضت مقاومت ملی
۹۷ قرارداد کنسرسیوم
۹۸ شرایط اجتماعی - اقتصادی
۹۹ جبهه ی ملی دوم
۱۰۱ سازماندهی جبهه ی ملی دوم
۱۰۲ تحلیلی از شکست جبهه ی ملی دوم
۱۰۴ نهضت آزادی ایران
۱۰۸ دوره ی دوم اجرای استبدادشبه مدرن ۱۳۵۷ تا ۱۳۴۲ ش
۱۰۹ امام خمینی و رهبری نهضت
۱۱۲ لایحه ی کاپیتولاسیون
۱۱۴ شریعتی و ناسیونالیسم
۱۲۲ شکست ناسیونالیسم دولتی
۱۲۶ منابع و مآخذ فصل ششم
۱۲۹ نتیجه گیری و آزمون فرضیه
۱۳۵ کلیه منابع و مآخذ پژوهش
۱۳۹ چکیده انگلیسی

فصل اول

کلیات

دیباچه

میهن دوستی را می توان غالباً بازتابی از آگاهی ملی دانست و احساسی طبیعی است که ممکن است قطع نظر از اینکه **جامعه ی انسانی ملت** شکل گرفته، یا نگرفته وجود داشته باشد.

اما **ناسیونالیسم** حکایت دیگری است که به باور بسیاری از عمر آن بیش از چهار سده نمی گذرد و محصول دوره ی رنسانس اروپاست. ناسیونالیسم را می توان به طور ساده اینگونه تعریف نمود: ((عقیده یا آموزه ای که غایت آن وفاداری، دلبستگی و مهرورزی به یک ملت خاص و عزم بر پیشرفت و تعالی آن باشد))^۱.

اینگونه می نماید که ناسیونالیسم با دو مفهوم حاکمیت ملی و ملت، هم پوشانی دارد و این شعاری بود که در انقلاب شکوهمند انگلستان (۱۶۸۸ م) برای نخستین بار مطرح شد. هر چند که انقلاب آمریکا مفهوم ملت، به معنی نظام یا اجتماعی سیاسی جدید و برخوردار از حق استقلال را به مفاهیم سیاسی وارد نمود.

ناسیونالیسم در انقلاب فرانسه با مفاهیمی همچون دموکراسی و برابری، پیوند یافت و مشروعیت سیاسی پیدا کرد. جنگ هایی که پس از انقلاب فرانسه در جهت بسط و گسترش ارزش های انقلابی در اروپا برافزاد، موجب بیداری ملل دیگر را فراهم آورد و به تأسیس دولت - ملت های بیشتر اروپایی انجامید.

۱- الکساندر ماتیل، دائرة المعارف ناسیونالیسم، ترجمه ی کامرانی فانی، محبوبه مهاجر، انتشارات وزارت خارجه، جلد اول چاپ دوم، تهران ۱۳۸۴، صفحه ی ۲۷۵

ناسیونالیسم در شکل مخرب خود به یک ایدئولوژی ویرانگر مبدل گردید و هردو جنگ جهانی را موجب شد. از میان ویرانه های این دو جنگ و نتایج آنها، یکی هم ضعف قدرت های استعماری کهن بود و پیامدش بیداری ملل در بند و مستعمره.

حاکمیت ملی و استقلال، اصولی بود که این ملل خواستار آن بودند. آموزه های ناسیونالیسم به شکل جنبش های ملی و استقلال طلبانه ظهور نموده بود. مانند آنچه در ایران و هند و مصر رخ داد.

از ورود اندیشه های ناسیونالیستی به ایران نیز بیش از ۱۵۰ سال نمی گذرد. این اندیشه ها نخستین بار توسط کسانی مطرح شدند که خود به نحوی با اروپا در ارتباط بودند. آن ها از یک طرف پیشرفت های چشم گیر اروپا را نظاره گر بودند و از طرفی شاهد وضعیت اسف بار سرزمین خویش. بنابراین ناسیونالیسم را که در آن دوره نیرویی بزرگ در اروپا محسوب می شد برای ایران نیز تجویز می نمودند. اگر چه در اذهان همه ی آن ها ناسیونالیسم، نوعی بازگشت به عظمت و اقتدار ایران را تداعی می نمود.

ناسیونالیسم در ایران از ابتدا دو هدف عمده را دنبال می نمود. **مبارزه با استبداد داخلی و نفوذ بیگانگان.** این اهداف هم در جنبش تنباکو و هم انقلاب مشروطه تبلور عینی یافت و به شعار اصلی کنشگران مبدل گشت. ناسیونالیسم در انقلاب مشروطه با نوعی لیبرالیسم و آزادی خواهی پیوند یافته بود و رهبران مشروطه به دنبال نهادینه نمودن دموکراسی و حاکمیت قانون در ایران بودند. انقلاب مشروطه اگر چه دستاوردهایی به همراه آورد اما به دلایلی چند نتوانست به اهداف خود دست یابد و کشور، دچار هرج و مرج و آشوب گردید.

خطر تجزیه ی ایران و ضعف دولت مرکزی، همراه با دخالت های قدرت های بیگانه، همه ی میهن دوستان را متقاعد نموده بود که کشور به رژیمی مقتدر نیازمند است تا بتواند ابتدا امنیت از دست رفته را برقرار سازد، پس از آن به تدریج در جهت رسیدن به اهداف انقلاب مشروطه اقدام نماید.

رضاشاه در چنین اوضاعی به قدرت رسید و ظهور وی با استقبال مواجه گشت. وی تعهدی به دموکراسی نداشت و ناسیونالیسم مبتنی بر عظمت و اقتدار ایران باستان را ایدئولوژی رسمی دولت خویش قرارداد. حمله ی متفقین به ایران و اشغال کشور، سرآغاز دور جدیدی از هرج و مرج و آشوب هاب محلی دیگری می باشد که منشاء بسیاری از آن ها تحریک بیگانگان بود.

جنبش ناسیونالیستی ملی شدن صنعت نفت که پس از یک دوره ی فترت شکل گرفت، سر آغاز مبارزه ای شد که یکی از قدرت های بزرگ آن زمان را به مبارزه طلبید. دکتر محمد مصدق، مبارزه برای ملی شدن صنعت نفت ایران را در جهت کسب شرافت و استقلال ملی و هم در زمینه ی تضعیف قدرت استبداد پیشین به کار گرفت و چیزی نمانده بود که به اتکای جاذبه ی شخصی و پشتیبانی ملت از وی به پیروزی برسد. اما اتحاد نامیمونی از ارتجاع داخلی و سازمان های جاسوسی بیگانه (آمریکا و انگلیس) این نهضت ملی را به شکست کشانید.

رژیم شاه پس از کودتا با مشروعیت و مقبولیت مواجه بود. شاه نهادهای به جای مانده از مشروطیت را بی اثر نمود و پی از ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ به یک پادشاه مستبد مبدل گشت. روش های سرکوبگرانه ی وی بیش از پیش میان وی و مردم شکاف ایجاد نمود و چون با حمایت و دخالت بیگانگان به سلطنت بازگشته بود، نتوانست خود را به عنوان چهره ای ملی به مردم معرفی کند. بنابراین در جریان انقلاب ائتلافی از گروه های مردمی به مخالفت با وی برخاستند و پس از پیروزی انقلاب، ناسیونالیسم در ایران، روندی تازه در پیش گرفت.

تعریف مسئله و بیان سؤالات پژوهش:

کودتای ۲۸ مرداد، ناسیونالیسم در ایران را دچار انشعاب نمود:

- **ناسیونالیسم دولتی**، که توسط شاه مطرح شد. اصول این ناسیونالیسم مبتنی بر شاهنشاهی و اسطوره های قبل از اسلام و تأکید بر افزایش قدرت ملی بود.

- **ناسیونالیسم آزادی خواه** که بیشتر منادیان آن را طرفداران مصدق، اعضای جبهه ی ملی و دیگر ملی گرایانی تشکیل می دادند که علاوه بر مردم، از حمایت روحانیونی نیز برخوردار بودند که شاه را به عنوان یک چهره ی ضد ملی مورد حمله قرار می دادند.

پرسش اساسی پژوهش:

چه عواملی شکست ناسیونالیسم دولتی را باعث شد؟

فرضیه ی پژوهش:

تبدیل شدن ناسیونالیسم دولتی به ایدئولوژی یک رژیم اقتدار گرا، علت شکست آن بود.

پیشینه پژوهش:

مجموعه کارهای صورت گرفته با موضوع ناسیونالیسم در ایران بسیار اندک می باشد. به طور کلی تنها دو اثر وجود دارد، پژوهش داریوش قمری که تحت عنوان ناسیونالیسم در ایران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی به نشر آن اهتمام ورزیده. ضمن بررسی ورود اندیشه های ناسیونالیستی به ایران و پی گیری آن در دوره ی قاجار، نقدهایی بر ناسیونالیسم وارد می سازد و بحث وی در این پژوهش تا سال ۱۳۳۲ ش ادامه می یابد. اما اثر دیگر مربوط به پژوهشی است که ریچارد کاتم در ارتباط با ناسیونالیسم ایرانی انجام داده است و با مقدمه ی حاتم قادری و توسط احمد تدین ترجمه شده و به وسیله ی نشر کبیر به چاپ رسیده است.

کتاب کاتم اگر چه اثری ارزنده محسوب می شود، و مطالعه ی آن به دستداران این مباحث توصیه می گردد، اما دوره ی تاریخی مورد بحث وی نیز تنها تا اوایل ۱۳۴۰ ش امتداد می یابد. بنابراین در این دوره ی خاص از تاریخ معاصر ایران (۱۳۳۲ تا ۱۳۵۷ ش) تحقیق جامع و کاملی تحت این عنوان انجام نشده است.

اهداف پژوهش:

هدف این تحقیق در مرتبه ی اول تحلیل و فهم دوره ای حساس در تاریخ معاصر ایران است. بنابراین می تواند برای پژوهشگران در حوزه ی تاریخ و علوم سیاسی - اجتماعی مفید باشد و از آن بهره گیرند.

روش پژوهش:

جهت معنا دهی به رویدادهای اجتماعی - سیاسی ، به روش تاریخی - اسنادی نیازمندیم. این روش مبتنی بر مراجعه به منابع و کتب اصل پژوهش، فیش برداری و جمع آوری اطلاعات، سپس تحلیل و تبیین داده هاست. بنابراین در این پژوهش تلاش بر این است که از ذکر وقایع به حداقل اکتفا شود و بیشتر بر اندیشه ها و تحلیل نتایج تاکید شده است.

سازماندهی پژوهش:

این پژوهش در شش فصل سازماندهی شده است و بخش آخر نیز به عنوان نتیجه گیری پژوهش در نظر گرفته شده است.

- عناوین این فصول عبارتند از:

- فصل اول:

کلیات پژوهش

- فصل دوم:

ناسیونالیسم چیست ؟

که به مباحث نظری مربوط به ناسیونالیسم می پردازد. معانی و کاربردهای آن را مطرح می نماید و پس از ذکر تعاریف و برداشت ها یی از مفهوم ملت به ریشه یابی تاریخی ناسیونالیسم توجه دارد.

- فصل سوم

ناسیونالیسم در ایران:

این فصل به ریشه یابی ورود اندیشه های ناسیونالیستی به ایران پرداخته است و اندیشمندانی را معرفی می نماید که نوشته هایشان سهم به سزایی در آشنایی ایرانیان با مفاهیم جدیدی داشته اند. پس از آن نتایج عملی تأثیر این اندیشه ها را در دو رویداد مهم تاریخ ایران (جنبش تنباکو و انقلاب مشروطه) مورد کنکاش قرار می دهد.

- فصل چهارم:

تحت عنوان ناسیونالیسم به مثابه یک ایدئولوژی دولت ساز

به کاربردی شدن ناسیونالیسم و تبدیل آن به ایدئولوژی یک دولت مدرن می پردازد. این فصل تاریخ سیاسی ایران را در دوره ی پهلوی اول (۱۳۲۰-۱۳۰۰ش) بررسی می نماید.

- فصل پنجم:

دوره ی تنش های سیاسی و ناسیونالیسم استقلال طلب

در این فصل بررسی وقایع سال های (۱۳۲۰-۱۳۳۲ش) مد نظر قرار دارد. اشغال ایران توسط متفقین و تغییر پادشاه، موجب بی ثباتی های بسیار گردید. در این دوره ناسیونالیسم ایرانی پس از یک دوره ی کوتاه انحطاط، در اواخر دهه ی بیست، جنبش ملی استقلال طلب و قدرتمند ملی شدن صنعت نفت را سازماندهی نمود که با کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ش، تلاش شد از پویایی آن جلوگیری شود.

- فصل ششم:

شکست ناسیونالیسم دولتی

در این دوره که سال های بین (۱۳۳۲-۱۳۵۷ش) را شامل می شود ناسیونالیسم در ایران دچار انشعاب می شود و شاه پس از کودتا و به تدریج، به پادشاهی مستبد تغییر رویه می دهد، نهادهای دموکراتیک مشروطه نیز سرکوب شده یا بدون اثر گردیدند و از پادشاهی مشروطه تنها اسمی باقی ماند. از ناسیونالیسم نیز به عنوان مشروعیت بخشی به رژیمی اقتدار گرا، استفاده ی ابزاری شد. در مقابل آن ناسیونالیسمی

قرار داشت که بر اصالت‌های ملی و هویتی جامعه ی ایران تکیه داشت و بر کسب آزادی‌های سیاسی - اجتماعی تاکید می ورزید. این فصل ضمن بررسی مواضع و تحلیل جریان‌های ملی این دوره، دلائل شکست ناسیونالیسم اقتدار‌گرای دولتی را تبیین می نماید.

- آخرین بخش پژوهش نیز به نتیجه گیری اختصاص دارد که در آن رسیدن به فرضیه ی پژوهش و آزمون آن مد نظر قرار دارد.